

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Сашко Кръстев Плачков

член на научно жури за оценяване на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в

Професионално направление - 1.3. Педагогика на обучението по: (Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника).

Автор на дисертационния труд:

Светослава Рангелова Соколова, редовен докторант във Факултета по науки за образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“ .

Тема на дисертационния труд:

„Методи и техники за активно учене по технологии и предприемачество в начален етап“.

Научен ръководител: Доц. д-р Любен Витанов, Факултет по науки за образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“ .

Възлагането на становището е въз основа на решение на научното жури, определено със Заповед № РД 38-112/22.02.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Данни за процедурата:

Разработването на дисертационния труд и допускането му до защита пред научно жури са в съответствие със Закона за развитието на академичния състав в Р България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Документацията, представена в научното жури съответства на нормативните изисквания и показва, че не са допуснати нарушения на процедурата. Счита за необходимо да отбележа, че в качеството си на редовен докторант Светослава Рангелова Соколова е изпълнила и Минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, като е представила: дисертационен труд - 50 точки; статии и доклади, публикувани в нереферирани издания с научно рецензиране и в редактирани колективни томове (№№ 2,3,4,6) - 40 точки, общо 90 точки.

I. Кратки биографични данни за докторанта, професионалната и научната му активност

Светослава Рангелова Соколова е родена на 06.11. 1974 г. в гр. София. През 1998 г. завършва висше образование в Техническия университет – гр. София, като придобива ОКС „Магистър“ и професионална квалификация „Машинен инженер“. До 2014 г. заема различни длъжности в производствената сфера, търговията, застрахователната и осигурителната дейност, инвестиционната и строителната дейност. През 2000 г. придобива ДПК „Учител по учебни

дисциплини за професионално и технологично обучение“ в СУ „Св. Климент Охридски“, където през 2015 г. придобива нова магистърска степен с професионална квалификация „Учител в начален етап“, а през 2016 г. придобива и професионална квалификация „Учител по английски език в начален етап“. Педагогическата опитност на Светослава Соколова включва работата и като учител в 112 Основно училище „Стоян Заимов“ – гр. София от 2014 г. до настоящия момент, като заема и длъжността Заместник директор по учебно-творческата дейност. Като венец на това непрекъснато педагогическо усъвършенстване е придобитата от докторантката през 2018 г. IV Професионално-квалификационна степен в ДИУУ към СУ „Св. Климент Охридски“. Нов момент в позитивното развитие на образователно-научния профил на Светослава Соколова е зачисляването и през 2017 г. за редовен докторант в катедра „Начална училищна педагогика“ към Факултета по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски“. Необходимо е да отбележа, че докторантката е декларирала много добри компетентности по английски език и добри компетентности по руски език, а дигиталните и компетентности се изразяват в уменията и за работа с офис техника на високо ниво, компютърна техника, дигитални и специализирани устройства, както и в уменията от областта на ергономията и дизайна. Няма налични данни за участие в образователни и научни проекти, което е необходимо да бъде компенсирано в бъдещите активности на докторантката.

II. Оценки върху качествата на дисертационния труд

Темата на представения дисертационен труд се отличава с перманентна актуалност. Проблемът за активното учене е във фокуса на изследователските усилия на учени от областта на психологията и педагогиката от различни времеви и пространствени измерения. Това сполучливо е уловено в теоретичния анализ на докторантката, като се поставя акцент върху съвременните теоретични обобщения и практически решения, преди всичко на авторитетни учени от англо-саксонските школи в психологията и педагогиката. Добро впечатление прави и обстоятелството, че докторантката е проучила и отразила, и постиженията на български автори и изследователи. Към актуалността на темата на труда, следва да бъде добавено още, че се търси ефекта на методи и техники за активно учене, които са експериментално ориентирани към нови дейностно-съдържателни конструкции на обучението по технологии и предприемачество в началния етап, детерминирани от новите образователни стандарти, в контекста на компетентностния подход. В този смисъл, направените от докторантката в хода на изложението терминологични уточнения, относно семантиката на активното учене и на

неговите процесуални характеристики, имат принадлежна стойност към качествата на дисертационния труд.

Общият обем на труда е 195 страници, които включват: увод, методологичния апарат на изследването, три глави, изводи и обобщения, препоръки, заключение, приноси, публикации и библиография, приложения от 40 страници. Считаю този обем за оптимален, а избраната структура за олекотена и логически правилна. Правилно методологичният апарат на изследването е изведен в началото на изложението. Всички формулировки са точни и в съответствие с предметно-обектните характеристики на труда. От прецизиране се нуждае обаче хипотезата на изследването, която неправилно се обвързва със съждението „По-системното включване на методи и техники за активно учене и надграждането им над традиционното обучение ще повиши резултатите от обучението“ (стр. 6). Също така задачите на изследването са в твърде широк обем и могат да бъдат реструктурирани. Ясно са представени обхвата и методиката на изследването, като техните характеристики се отличават с необходимите елементи на надеждност. И тук, както намирам и в други дисертационни трудове, не е ясно защо остават „скрити“ променливите величини, които позволяват да се разкрие доказателственият потенциал на емпиричния материал, получен в хода на изследователските процедури.

Прочитът и запознаването с детайлите в дисертационния труд на Светослава Соколова, позволяват да бъдат изведени още и следните преценки:

1. Завършеност на труда - считам, че представеният за оценяване дисертационен труд е в завършен вид, като са налице основания, които потвърждават, че Светослава Соколова има лично авторство на труда. Спазени са изискванията на първичното научно звено за дизайна и оформянето на труда.

2. Стилът на докторанта – налице е плавен преход между отделните съдържателни ядра на изложението в труда, и между неговите структурни компоненти. Изказът е ясен и точен, с елементи на критични преценки и заявяване на лична позиция.

3. Структурните елементи на труда – както вече посочих, конструкцията на труда е олекотена, структурните компоненти са правилно подредени, в логическа последователност, която позволява лесен достъп и прочит на труда с достигане до обективни изводи. Правилно и напълно целесъобразно в приложение са изведени текстове, графики, таблици и илюстративен материал, с което е постигнат оптимален чист обем на труда от 155 страници.

4. Параметрите на труда – към общият обем от 195 страници влизат и: 140 бр. заглавия – 59 бр. на български и 81 бр. на английски език, включително интернет ресурси и документални източници. За онагледяване, таблично и графично представяне на резултатите от изследването са използвани и: 11 бр. фигури, 23 бр. таблици, които са правилно обозначени, и 10 бр. графики, които е редно да бъдат обозначени като фигури. Считам, че фиг. 10 (стр.56) е некоректно представена с компонентите си „традиционно учене“ и „активно учене“, където не проличават съществените им белези, още повече, че знанията, уменията и компетентностите са съставни елементи и на двете форми на учене. В същата фигура наименованието на компетентността „инициативност и предприемачество“ е редно да бъде правилно употребено – „инициативност и предприемчивост“. Не подкрепям и допълнителното разполагане на илюстрации и фотоси към основния текст в труда, защото това не е популярно или развлекателно четиво, а научен труд - мястото им е в приложението.

5. Съдържателните акценти в труда

Глава първа е посветена на анализ, относно мястото на активното учене в обучението по „Технологии и предприемачество“ в началния етап на основното образование. Задълбочено са разгледани основните характеристики на активното учене на базата на съвременния прочит на теоретичните обобщения и добри практики от страна на докторантката. По достъпен начин, убедително са представени редица терминологични отношения, което показва дълбочината на анализа и вещината на представянето му от докторантката. В подкрепа на този анализ е и проучването за мястото на активното учене в учебните програми и в учебниците по „Технологии и предприемачество“, но по същество това са две отделни и достатъчно сложни научни задачи, които изискват от една страна обосноваване на обективни индикатори за идентифициране на наличието на елементи на активно учене от една страна, и евентуална експертна оценка от начални учители, от друга страна.

В **Глава втора** докторантката е насочила усилията си за конструирането на модел за активно учене по технологии и предприемачество в начален етап. Тук водещ е конструктивисткия подход, и въз основа на теоретичните обобщения и добри практики, Светослава Соколова сполучливо създава една високо ефективна методическа конструкция, чиято структура включва: **тема на урока, цели, техника за активно учене и методически вариант**. Този модел е добре балансиран и прецизно изпълнен, като ефективността му се потвърждава от емпирията, получена в хода на експерименталната работа. Не разбирам основанията

за ориентирането на методическия модел за активно учене в две посоки: техника и технологии и предприемачество, при условие, че учебното съдържание органично съчетава технико-технологичната и предприемаческата дейност в процеса на обучението. Дори има разминаване в наименованието на точките в съдържанието на труда и в хронологията на текстовата част (с. 68 и с. 74).

Глава трета е посветена на анализ на резултатите от изследването. Направено е ясно и точно описание на диагностичния инструментариум, на организацията и процедурите на експерименталната работа. Използвана е представителна извадка от 532 ученика в 1-4 клас на три училища със случаен подбор, като методическият модел е експериментиран в продължение на три години. Експериментът е надлежно проведен въз основа на обективни критерии и показатели. Диагностичният инструментариум е авторско постижение на докторантката и включва 42 бр. тестови задачи, 12 бр. казуси и проблемни ситуации, както и структурирано наблюдение, което е добро решение, защото позволява непосредствено сравняване на получените резултати по определените критерии и показатели. Убедително е използвано графично и таблично представяне на данните от експеримента, а за доказателственост сполучливо е приложен статистическият апарат на SPSS. Цялата процедура по неговата приложимост и установяване на корелационни зависимости, касаещи доказването на работната хипотеза, е представена подробно и отчетливо. На тази основа са изведени обективни изводи, обобщения и препоръки с конкретна практическа насоченост.

III. Оценки върху приносите на дисертационния труд

След цялостното ми запознаване с труда считам, че в теоретичен и приложен аспект, могат да бъдат открити следните научни приноси на Светослава Соколова:

Теоретичен анализ и сравняване на концепции и добри практики за активно учене в обучението по „Технологии и предприемачество“ в начален етап на основното образование.

Научно обосноваване на система от методи и техники за активно учене в съответствие с конструктивисткия и компетентностния подходи.

Конструиране и апробиране на методически модел за приложение на активно учене в обучението по „Технологии и предприемачество“ в начален етап.

Разработване и апробиране на авторски диагностичен инструментариум за установяване ефективността от активното учене по „Технологии и предприемачество“ на учениците в начален етап.

Налице са достатъчни основания, за да считам, че изтъкнатите приноси на Светослава Соколова, са нейни лични творчески постижения и категорично отразяват възходящото и научно развитие.

Афторефератът на докторантката е в общ обем от 45 стр., и оценяването му също следва да бъде в този план. Той е оформен надлежно и отразява в достатъчна степен основните съдържателни параметри на дисертационния труд.

IV. Критични бележки и препоръки

В направените от мен оценки в хода на изложението, вече бяха посочени някои от критичните ми бележки и препоръки. Те имат добронамерен характер, не намаляват достойнствата на труда, и са в посока на по-нататъшното качествено израстване на докторанта.

V. Заключение

Разработеният и представен за оценяване дисертационен труд е в завършен вид, и показва по убедителен начин, че целта и задачите на изследването са изпълнени. Въз основа на изложените преценки, относно качествата и постиженията на труда, убедено предлагам на почитаемите членове на научното жури, да дадат положителна оценка на разработения от **Светослава Рангелова Соколова** дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по.: (Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника)** на Факултета по науки за образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“.

28.04. 2021 г.
гр. Благоевград

Член на научното жури:

/Проф. д-р Сашко Плачков/